

تکلیف مشارکت گسترده در انتخابات چه می‌شود؟ دلیل رد افراد اعلام می‌شود؟

ابهام‌های لیست اولیه ردصلاحیت‌ها

زهرا تپسی خبرنگار گروه نقد روز

عدم احراز، عدم تایید یا ردصلاحیت واژه‌های پرترکرار روزهای انتخاباتی کشورند که اگرچه میان هرکدام از آنها تفاوت وجود دارد اما همچنان در میان افکار عمومی یک معنا دارد؛ ردصلاحیت. دلایل ردصلاحیت نیز می‌تواند متفاوت باشد اما نکته‌ای که همواره و در هر انتخابات مورد توجه قرار می‌گیرد گمانه‌زنی‌هایی است که برای بیان علت ردصلاحیت‌ها در رسانه‌ها منتشر می‌شود. اظهاراتی که در فقدان اظهارنظر دقیق از جانب نهادهای انتخاباتی و تحت تاثیر اظهارنظر و برداشت شخصی نمایندگان یا گمانه‌زنی رسانه‌ها مطرح می‌شود. نتایج احراز صلاحیت کاندیداهای مجلس شورای اسلامی نیز منتشر شد و دوباره بحث اماواگرهای همیشگی بر سر چرایی ردصلاحیت‌ها در محافل رسانه‌ای و حتی شبکه‌های اجتماعی داغ شد؛ به‌خصوص آنکه بحث مشارکت در انتخابات یکی از مسائل مهم انتخابات پیش‌رو است که توقع می‌رفت حتما در فرآیند احراز صلاحیت‌ها در نظر گرفته شود.

انتخابات حساس اسفند، اهمیت راهبرد مشارکت و رقابت انتخابات

در حالی آرام‌آرام به روزها و حال‌وهوای انتخاباتی کشور وارد می‌شویم که پرسوه انتخاباتی مجلس دوازدهم پله‌پله در حال رقم خوردن است. امسال و برپینای تغییراتی که در قانون انتخابات مجلس به تصویب بهارستانی‌ها و شورای نگهبان رسید، متقاضیان ابتدا در مرداد ۱۴۰۲ اقدام به پیش‌ثبت‌نام در انتخابات کردند. در کنار این برخی از ثبت‌نام‌کنندگان از نام‌نویسی خود خبر دادند و برخی نیز به جهت عدم اطمینان از نتایج بررسی‌ها از اظهارنظر در این رابطه خودداری کردند. اما آنچه اهمیت پیش‌ثبت‌نام‌ها و حضور افراد از همه احزاب و جناح‌ها را بیشتر می‌کرد نگرانی درباره میزان مشارکت مردم در انتخابات بود. می‌توان گفت حضور تمام احزاب و سلاقی سیاسی در این دوره می‌توانست نقش موثری در افزایش میزان مشارکت و ایجاد حال‌وهوای انتخاباتی در کشور ایفا کند. موضوعی که اهمیتش آنقدر بالا بود که رهبری در سخنرانی خود در ابتدای سال به آن تاکید کرده و گفتند: «انتخابات می‌تواند مظهر قدرت ملی باشد و اگر درست برگزار نشود ضعف کشور و ملت و مسئولان را نشان می‌دهد که هرچه ضعیف شویم تهاجم و فشار دشمنان بیشتر می‌شود. بنابراین باید قوی شویم که یکی از ابزار مهم قدرت انتخابات است.

مسئولان مرتبط، راهبرد مشارکت، امنیت، سلامت و رقابت انتخابات راز هم‌اکنون مشخص‌کنند تا انتخاباتی خوب، سالم و با مشارکت بالا داشته باشیم.» تاکید رهبر انقلاب به تعیین راهبرد «مشارکت، امنیت، سلامت و رقابت انتخابات» تاییدی بر گزاره حساس بودن انتخابات اسفند و نقش موثر و قابل‌توجه مسئولان مرتبط در تاثیرگذاری بر افزایش مشارکت بود. در همین راستا بود که از همان روزهای ابتدایی آغاز پیش‌ثبت‌نام‌ها در مردادماه تمرکز و توجه زیادی از جانب رسانه‌ها روی نام‌نویسی شخصیت‌های سیاسی در انتخابات مجلس دوازدهم بود.

بررسی صلاحیت داوطلبان انتخابات مجلس، چند خون دارد؟

برپینای قانون انتخابات روند بررسی صلاحیت‌ها در چند مرحله صورت می‌گیرد. بعد از پیش‌ثبت‌نام متقاضیان در انتخابات مجلس بررسی صحت مدارک ارائه‌شده توسط متقاضیان آغاز شد و مدارک آنها برای شش نهاد؛ ثبت‌احوال، فراجا، دادستانی کل کشور، وزارت خارجه، سازمان امور اداری و استخدامی و وزارت علوم ارسال شده و ظرف یک ماه نتایج به متقاضیان اعلام شد. درصورت عدم تایید متقاضیان امکان ثبت‌نام در انتخابات را نداشتند. مرحله بعد ثبت‌نام داوطلبان به‌صورت الکترونیکی بود که از ۲۷ مهرماه آغاز شد و بعد از آن اعضای هیات‌های اجرایی استان‌ها که متشکل از ۱۱ نفر است به بررسی صلاحیت داوطلبان می‌پردازند. اعضای اصلی هیات اجرایی مرکزی؛ متشکل از وزیر کشور، دادستان کل کشور، وزیر اطلاعات، رئیس سازمان اطلاعات سپاه، وزیر ارتباطات و فناوری، رئیس ستاد انتخابات کشور، رئیس سازمان ثبت‌احوال، به همراه شش نفر از معتمدان مردمی تشکیل می‌شود. بعد از بررسی صلاحیت‌ها در هیات اجرایی نوبت به بررسی صلاحیت‌ها در هیات نظارت استانی می‌رسد که اعضای آن زیر نظر شورای نگهبان به بررسی صلاحیت داوطلبان انتخابات مجلس می‌پردازند. در مرحله نهایی نیز شورای نگهبان به بررسی صلاحیت داوطلبان می‌پردازد که نتایج آن ۱۰ روز قبل از برگزاری انتخابات در اسفندماه اعلام می‌شود.

مجلسی‌هایی که ردصلاحیت شدند

هنوز چهارماهی تا انتخابات مجلس باقی مانده و می‌توان گفت اخبار انتخاباتی این چند وقت گاهی مثل موجی به سمت افکار عمومی و رسانه‌ها حرکت می‌کرد و باز فروکش می‌کرد. حالا اما در مرحله اول بررسی صلاحیت‌ها توسط هیات‌های اجرایی نتایج بررسی صلاحیت‌ها از جانب فرمانداری‌ها اعلام شد. آنچه بیش از همه مورد توجه قرار داشت نتایج عدم تایید یا رد صلاحیت افرادی بود که درحال حاضر نمایندگان فعلی مجلس یازدهم هستند. در این بین نام مسعود پزشکیان، احمد علیرضاییگی، جلیل رحیمی‌جهان‌آبادی، سمیه محمودی، جلال محمودزاده، علیرضا منادی‌سفیدان، غلامرضا نوری‌قرلجه، احمدرسولی ورجب رحمانی به چشم می‌خورد. این البته تمام اسامی ردصلاحیت‌شدگان یا عدم احرازشدگان انتخابات مجلس یازدهم نبود. رد یا عدم تایید صلاحیت افراد و چهره‌های منصوب به جناح‌های سیاسی مثل؛ حمید رسایی، محمدرضا خباز عضو حزب اعتماد ملی، علی مطهری، علی باقری عضو سابق جبهه اصلاحات، کامبیز مهدی‌زاده داماد حسن روحانی، علی‌محمدنمازی عضو حزب کارگزاران سازندگی، سجاد سالک، ابوالفضل رضوی، کمال‌الدین پیرموند، اسماعیل گرامی‌مقدم نیز از جمله افرادی بودند که اعلام کردند صلاحیت‌شان رد یا مورد تایید قرار نگرفته است.

تکلیف مشارکت گسترده در انتخابات چه می‌شود؟ دلیل رد افراد اعلام می‌شود؟

تکلیف مشارکت گسترده در انتخابات چه می‌شود؟ دلیل رد افراد اعلام می‌شود؟

بالاخره علت عدم احراز صلاحیت‌ها چه بود؟ اگر بخواهیم از قاعده علی‌ومعلولی نیز پیروی کنیم، در مرحله بعد می‌بایست به این سوال پاسخ داد که علت رد صلاحیت یا عدم احراز برخی داوطلبان چه بوده است؟ سوالی که البته پاسخ آن نه از جانب مسئولان که از سمت داوطلبان اعلام و رسانه‌ای شد. شاهچراغی، رئیس ستاد انتخابات کشور اما ضمن تاکید به این نکته که ستاد انتخابات کشور برابر قانون در تصمیم‌گیری مربوط به هیات‌های اجرایی نفیا یا اثباتا دخالتی ندارد آماری از میزان عدم تایید یا عدم احراز ارائه داد و گفت: «ما رد صلاحیت نداریم و با عدم تایید یا عدم احراز مواجه هستیم و از مجموع ۲۴هزار و ۹۸۲ داوطلبی که اسامی آنها به هیات‌های اجرایی داده شده است و برابر استعلامی که هیات‌های اجرایی از پنج مرجع استعلام‌شونده داشتند (ثبت‌احوال، دستگاه قضایی، وزارت اطلاعات، سازمان اطلاعات سپاه و فراجا) و با تحقیقات محلی و میدانی هیات‌های اجرایی نتایج بررسی‌ها اعلام شد. براین اساس ۱۴ درصد از افراد اعلام‌شده عدم تایید و ۱۴ درصد هم عدم احراز داشتند. از بین کسانی که عدم تایید یا احراز گرفتند، ۳۰درصد کسانی هستند که مدارک‌شان کامل نبوده است.» با این حال از میان ۲۸درصدی که صلاحیت‌شان به تایید یا احراز نرسیده است اسامی آشنایی وجود دارد که این سوال را ایجاد کرده است که علت عدم احراز آنها چه بوده است. مسعود پزشکیان از جمله این افراد بود و نامه‌ای که در رابطه با عدم تاییدصلاحیت یا به قول شورای نگهبان یا عدم احراز صلاحیت خود دریافت کرده بود را منتشر کرد. برپینای این نامه علت عدم تایید وی با استناد به بند۲ ماده ۳۱ قانون انتخابات مجلس یعنی التزام عملی به نظام مقدس جمهوری اسلامی صورت گرفته است. علیرضا بیگی، دیگر نماینده مجلس نیز اعلام کرد: «از فرمانداری با من تماس گرفتند و اعلام کردند که به واسطه محکومیت، درباره خودروهای شاسی‌بلند مجلس ردصلاحیت شده‌ام و خواستند من یا نماینده قانونی‌ام به فرمانداری مراجعه و نامه ردصلاحیت خود را دریافت کنیم.» حمیدرسایی نیز ضمن اعلام عدم تایید صلاحیت خود، اعلام کرد: «نامه فرمانداری را دریافت کردم که با استناد به بند۱۰ماده ۳۳ از طرف هیات اجرایی، عدم احراز صلاحیت شده‌ام. یعنی ردصلاحیت نشده‌ام. مطابق آنچه اعلام شد، این حکم به دلیل وجود پرونده باز قضایی، برای هفته نامه ۹ دی است که هنوز منجر به رای نشده است. طبق قانون

بالاخره علت عدم احراز صلاحیت‌ها چه بود؟

اگر بخواهیم از قاعده علی‌ومعلولی نیز پیروی کنیم، در مرحله بعد می‌بایست به این سوال پاسخ داد که علت رد صلاحیت یا عدم احراز برخی داوطلبان چه بوده است؟ سوالی که البته پاسخ آن نه از جانب مسئولان که از سمت داوطلبان اعلام و رسانه‌ای شد. شاهچراغی، رئیس ستاد انتخابات کشور اما ضمن تاکید به این نکته که ستاد انتخابات کشور برابر قانون در تصمیم‌گیری مربوط به هیات‌های اجرایی نفیا یا اثباتا دخالتی ندارد آماری از میزان عدم تایید یا عدم احراز ارائه داد و گفت: «ما رد صلاحیت نداریم و با عدم تایید یا عدم احراز مواجه هستیم و از مجموع ۲۴هزار و ۹۸۲ داوطلبی که اسامی آنها به هیات‌های اجرایی داده شده است و برابر مرجع استعلام‌شونده داشتند (ثبت‌احوال، دستگاه قضایی، وزارت اطلاعات، سازمان اطلاعات سپاه و فراجا) و با تحقیقات محلی و میدانی هیات‌های اجرایی نتایج بررسی‌ها اعلام شد. براین اساس ۱۴ درصد از افراد اعلام‌شده عدم تایید و ۱۴ درصد هم عدم احراز داشتند. از بین کسانی که عدم تایید یا احراز گرفتند، ۳۰درصد کسانی هستند که مدارک‌شان کامل نبوده است.» با این حال به نظر می‌رسد، تمایل چندانی برای اعلام عمومی و دقیق علت عدم احراز صلاحیت داوطلبان انتخابات مجلس یازدهم از سوی وزارت کشور وجود ندارد. در این رابطه چند نکته حائز توجه قرار دارد. چندی پیش از اعلام نتایج بررسی صلاحیت انتخابات توسط هیات‌های اجرایی، یکی از اعضای جبهه پایداری در تویییتی به این موضوع پرداخت که انتظار این است افرادی که به طرح‌های عفاف و حجاب، صیانت از کاربران و شفافیت رای منفی دادند، ردصلاحیت شوند؛ اظهارنظری که در کنار صحبت‌هایی مثل انقلابی و انقلابی‌تر این گزاره را در ذهن افکارعمومی تقویت کرد که احتمال برخورد سلیقه‌ای در بررسی صلاحیت داوطلبان انتخابات مجلس وجود دارد؛ گزاره‌ای که هرچند درست نبود اما پیش از این نتیجه عدم احراز صلاحیت‌ها را تحت تاثیر این اظهارنظر قرار می‌داد و این شائبه را تایید می‌کرد؛ امری که در اعلام نتایج بررسی صلاحیت‌ها، موثر افتاد و اعلام نام نمایندگانی که صلاحیت آنها تایید نشده است، کنار اتفاقاتی قرار گرفت که به نحوی به آرایبی برمی‌گشت که در مجلس به تصویب رسیده بود و برخی نمایندگان مجلس این اظهارات را مطرح کردند که به دلیل مخالفت با طرح صیانت یا مخالفت با دولت صلاحیت‌شان تایید نشده است. فارغ از درست یا غلط بودن این اظهارات و در کنار سکوت یا کلی‌گویی‌های نهادهای انتخاباتی

رئیس‌ی در تهران و ورود او به انتخابات از حوزه‌ای که رای غالبی در آن داشته چنین ارزیابی را منتفی می‌کند. حضور رئیس‌ی در خراسان جنوبی این پیام را نیز می‌دهد که او به‌عنوان رئیس‌جمهور قصدی برای استفاده از ظرفیت سیاسی خود برای حمایت از فهرست‌های انتخاباتی تهران ندارد. امری که حسن روحانی درمورد خود آن را رد نکرد است. بال دیگر رقابتی که بسیاری منتظر آن بودند حسن روحانی است. او نیز روز یکشنبه در ستاد انتخابات حضور یافت تا برای ششمین دوره مجلس خیرگان ثبت‌نام کند. رئیس‌جمهور سابق در ادوار سوم، چهارم و پنجم عضو مجلس خیرگان بوده است. روحانی یک دوره از استان سمنان و دو دوره بعدی از استان تهران نماینده شده بود. روحانی در هنگام ثبت‌نام با استفاده از قید «فعلًا اعلام کرد بنای ارائه لیست خاصی ندارد و سپس صحبت‌هایش را این‌گونه تکمیل کرد: «در انتخابات خیرگان معمولاًحوزویان لیست‌هایی می‌دهند.» او در اظهاراتش تلویحاًاعلام کرد که در انتخابات مجلس نقش موثری ایفا خواهد کرد. روحانی اگرچه گفت برنامه خاصی برای ارائه لیست ندارد اما این گزاره را به‌طور کامل رد نکرد و حتی از مشورت با احزاب برای فعالیت در انتخابات گفت: «احزابی که با من در این یکی دو ماه گذشته مشورت کردند همواره بر ترغیب مردم سخن‌گفتم تا در انتخابات مجلس شرکت کنند و درباره مجلس خیرگان فعال باشند.» اگرچه رقابت و وزن‌کنمی بین روحانی و رئیس‌ی در تهران شکل نخواهد گرفت اما حداقل می‌توان امیدوار بود که حضور یکی از بال‌های این رقابت در این حوزه و فعالیت‌های او در انتخابات مجلس کمی تنور رقابت را داغ‌تر کرده و رونق بیشتری به صندوق آرا ببخشد.

تکلیف مشارکت گسترده در انتخابات چه می‌شود؟ دلیل رد افراد اعلام می‌شود؟

ابهام‌های لیست اولیه ردصلاحیت‌ها

کشور درباره ردصلاحیت‌ها، می‌توان گفت اظهارات نمایندگان ردصلاحیت‌شده مورد توجه افکارعمومی قرار گرفت. اظهاراتی که از جانب رسانه‌ها و خود نمایندگان مجلس مطرح می‌شد تا نتیجه اعلام‌شده را کنار اظهاراتی مثل انقلابی و انقلابی‌تر و صحبت‌های قاسم روایتبخش، عضو جبهه پایداری قرار بدهد. موضع‌گیری‌هایی که آسیب مستقیم آن به موضوع مشارکت و اعتماد افکارعمومی برمی‌گردد و اتفاقات و وقایعی که در جریان انتخابات ۱۴۰۰ رخ داد را به خاطر می‌آورد.

نکته قابل توجه در این رابطه این است که لازم است نهادهای انتخاباتی کشور با درنظر گرفتن حساسیت و اهمیت انتخابات اسفند و تلاش‌هایی که برای ضربه به اعتمادعمومی مردم نسبت به انتخابات صورت می‌گیرد، دلایل دقیق و متقن عدم احراز یا تایید صلاحیت هریک از نمایندگان فعلی مجلس را اعلام کنند تا این موضوع تحت‌تاثیر برداشت‌های شخصی و تفسیرهای خودخوانده نمایندگانی که صلاحیت‌شان احراز نشده قرار نگیرد. این موضوع درباره عدم احراز یا تایید نمایندگانی که صلاحیت آنها رد شده هم مورد توجه قرار دارد. براین‌مبنا در میان عدم‌تاییدشدگان نام‌های مختلفی وجود دارد که صرفا شامل طیف‌های موسوم به جناح اصلاح‌طلب هم نیست و عدم احراز هر کدام نیز دلایل متفاوتی دارد که عدم احراز صلاحیت حمید رسایی ازجمله این موارد است. اما طیف‌های مختلف اطلاع‌طلبان، در ادامه اظهاراتی که بعد از انتخابات ۹۸ با شدت بیشتری مطرح کردند و به بهانه نظارت و ردصلاحیت‌ها گزاره عدم حضور در انتخابات را مطرح می‌کردند، به دنبال عدم احراز برخی از شخصیت‌های سیاسی، اصلاح‌طلبان از تایید گزاره ادعایی خود صحبت به میان آورده و به دنبال وارد کردن ضربه‌ای دیگر به اعتماد عمومی نسبت به بررسی صلاحیت‌ها در انتخابات مجلس هستند. از طرفی نیز رهبر انقلاب در ابتدای سال به این موضوع اشاره کردند که بیگانگان به دنبال از رونق انداختن انتخابات و از بین رفتن اعتماد مردم هستند و در ادامه نیز تاکید کردند که لازم است مسئولان، راهبردهایی برای افزایش مشارکت و برقراری رقابت سالم در انتخابات را مشخص کنند. با در نظر گرفتن این صحبت‌ها و در همین چهارچوب اعلام نتیجه بررسی صلاحیت‌ها، توسط هیات‌های اجرایی از اهمیت دوچندان برخوردار شده و لازم است نهادهای انتخاباتی با در نظرگرفتن اهمیت و حساسیت انتخابات نسبت به نتایج اعلامی بررسی دقیق و درستی داشته باشند تا شائبه برخورد سلیقه‌ای و سیاسی از جانب نهادهای انتخاباتی مورد تایید قرار نگیرد و در سمت دیگر دلایل درست و قانع‌کننده به افکارعمومی بدهند تا پاسخ درستی به اظهارات مطرح شده در رابطه با نتایج اعلامی از سوی هیات‌های اجرایی داشته باشد.

راهبردهای مورد تاکید رهبری برای انتخابات را درپایید

پیش از این بارها به این موضوع اشاره کردیم که بازشدن پنجره انتخاباتی و ایجاد فضا برای احزاب و گروه‌های سیاسی در راستای نقش‌آفرینی در انتخابات مجلس، می‌تواند تاثیر قابل‌توجهی در افزایش مشارکت و ایجاد و شور و نشاط انتخاباتی داشته باشد. با این حال و درحالی‌که فعلا در مرحله اولیه بررسی صلاحیت‌ها هستیم و در حالی که برخی از چهره‌های به‌نسبت شناخته‌شده اصلاح‌طلبان که در انتخابات ثبت‌نام کردند، ردصلاحیت شدند این گزاره از جانب کارشناسان و تحلیلگران مطرح می‌شد که همچنان نگرانی نسبت به کاهش قابل توجه مشارکت در انتخابات وجود دارد. با توجه به اینکه اساساً میزان مشارکت در انتخابات‌های مجلس به نسبت پایین‌تر از انتخابات ریاست جمهوری است و با در نظر گرفتن کاهش مشارکت در انتخابات ۹۸ مجلس، به‌نظر می‌رسد اهتمام جدی برای کاهش میزان مشارکت مردم در انتخابات اسفند وجود ندارد و درحالی‌که کمتر از پنج ماه تا انتخابات مجلس باقی مانده است، اعلام ردصلاحیت چهره‌های معتدل‌تر اصلاح‌طلبان، این احتمال را به وجود می‌آورد که اتفاقات رخ داده در انتخابات ریاست جمهوری ۱۴۰۰ در حال تکرار است. به‌نظر می‌رسد اگر اهتمام لازم در جریان بررسی صلاحیت کاندیدها صورت نگیرد و تلاش قابل‌توجهی برای افزایش اعتماد عمومی به مشارکت در انتخابات در میان نباشد، علاوه‌براینکه کشور در حال‌وهوای انتخاباتی قرار نمی‌گیرد، نمی‌توان انتظار داشت مشارکت عمومی در انتخابات اسفند و با توجه به حساسیت‌های برگزاری آن تغییر قابل‌توجهی داشته باشد.